

СТРАТЕГІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ РИНКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Львівський національний університет імені Івана Франка

Анотація. Розглянуто проблеми формування і реалізації стратегії модернізації ринку страхування в Україні. Запропоновано створити інституційну систему для вироблення стратегії модернізації, сумісну з наявними культурними, політичними й інституційними обмеженнями, систему інтерактивного управління зростанням національного ринку страхування.

Ключові слова: ринок страхування, стратегія, модернізація.

INSURANCE MARKET MODERNIZATION STRATEGY IN UKRAINE

Abstract. The problems of formation and implementation of the strategy of modernization of the insurance market in Ukraine are considered. It is proposed to create an institutional system for developing a modernization strategy, compatible with existing cultural, political and institutional constraints, a system of interactive management of the growth of the national insurance market.

Key words: insurance market, strategy, modernization.

Сьогодні особливої актуальності набули проблеми модернізації всіх складових національного ринку страхування, „вирішення яких забезпечить створення механізмів пристосування, виживання та гнучкості реакції на зміни зовнішніх факторів, факторів нестабільності і невизначеності” [1, с.4], притаманних сучасним умовам.

Незважаючи на значну кількість слушних пропозицій та узагальнень щодо різних аспектів вдосконалення концепції розвитку національного ринку страхування, поки що немає системних комплексних досліджень проблем формування стратегії модернізації ринку страхування в Україні, які поставили б цей процес на міцний теоретичний ґрунт і сформулювали методологічні засади розробки державної стратегії розвитку ринку страхування в Україні.

Опрацювання рефлексії щодо наукової термінології з позицій соціально-економічного розвитку дало підстави визначити модернізацію як творчо-перетворюючу функцію розвитку, що характеризує орієнтацію суспільства та його структур на удосконалення, прогрес, розробку та реалізацію нових цілей, пріоритетів, стратегій.

Прихильники „інституційної модернізації системи соціального страхування” вважають, що

втручання некваліфікованої і корумпованої бюрократії може тільки нашкодити цій системі. На їхню думку необхідно проводити інституційні реформи, направлені на поліпшення державного регулювання, придушення корупції, усунення адміністративних бар'єрів, вдосконалення людського капіталу тощо.

Прихильники „проектного підходу” відзначають, що в умовах низької ефективності національної економіки зусилля з модернізації інституту страхування низько результативні.

Основна перепона при запровадженні стратегії модернізації – висока невизначеність майбутнього. Теорією реформ сформульовані рекомендації по проведенню інституційних перетворень, які слід було б прийняти до уваги при розробці і зіставленні стратегій модернізації ринку страхування в Україні (разом з прогнозом екзогенних параметрів і результатами моделювання вітчизняної системи соціального страхування). Як правило, на ринку страхування, що розвивається, є тільки одна перевага перед розвиненими ринками страхування – „перевага відсталості”: можливість запозичення вже створених ними інститутів, методів управління і технологій комерційного страхування. Звичайно, не варто відмовлятися і від інновацій по окремих напрямках. Але інновації – дороге задоволення, запозичувати набагато дешевше. Ринок страхування, що технологічно відстав, у принципі може використовувати свою «перевагу» у всіх галузях страхування, здійснивши тим самим широкомасштабну модернізацію. При цьому інституційні підсистеми, відповідальні за власне інноваційний розвиток, на перших етапах повинні відігравати меншу роль. Таким чином, саме завдання запозичення і слід покласти в основу наздоганяючої стратегії. Досвід країн „економічного дива” підтверджує цей висновок.

Широкомасштабне запозичення вимагає ретельної координації зусиль різних економічних агентів, високорозвинутої науки і спеціальних інститутів. Інститути запозичення – важлива частина системи інтерактивного управління зростанням, „інтерактивна модернізація”.

Передчасна орієнтація на „інноваційний розвиток ринку страхування” викликає асоціації з політикою „великого стрибка” і може привести до неефективного використання, розбазарювання ресурсів. У завданні запозичення мета визначена набагато чіткіше в порівнянні з інноваційним розвитком. Це є важливим аргументом на користь концентрації інформації і координації діяльності. Ефективна стратегія повинна бути гнучкою і передбачати своєчасну зміну як цілей стимулювання, так і засобів їх досягнення. Зауважимо, що запозичення „найпередовішої” страхової політики нерідко пригнічує зростання. Таким чином, необхідно вчасно міняти страхову політику, уникаючи як невиправданої інерції, так і „забігу вперед”.

Політика стимулювання швидкого зростання системи соціального страхування при поступовому поліпшенні інститутів може призвести до успішної модернізації внаслідок того, що причинний зв'язок між зростанням й інститутами – двосторонній. Не тільки покращення інститутів сприяє зростанню, але й швидке зростання полегшує вдосконалення інститутів. Один з можливих механізмів, що породжує другий ефект, – зменшення відносної ефективності поведінки, що

відхиляється. Інший чинник – збільшення чисельності суб'єктів, зацікавлених в покращенні інститутів.

Рекомендації, вироблені теорією реформ, справджуються і для інституційних траєкторій, що передбачені стратегіями модернізації. У стислому вигляді найважливіші з цих рекомендацій містяться в понятті „перспективні траєкторії”. Інституційна траєкторія називається перспективною, якщо вона узгоджена з ресурсними, технологічними й інституційними обмеженнями та передбачає вбудовані механізми, стимулюючі заплановані зміни інститутів і що запобігають виникненню дисфункцій та інституційних пасток. Зокрема, перспективна траєкторія повинна: враховувати можливості ухвалення політичних рішень про реформи і відмови від них; враховувати статичну і динамічну компліментарність інститутів, передбачаючи раціональну послідовність інституційних змін; забезпечувати ослаблення ресурсних, технологічних і інституційних обмежень руху уздовж траєкторії; включати ефективні заходи по забороні перерозподільної активності; формувати інституційні очікування, стимулюючі рух уздовж траєкторії; передбачати принаймні часткову компенсацію втрат основним групам економічних агентів, які могли б програти унаслідок інституційних змін, здійснюваних державою; поєднуватися з державною політикою стимулювання економічного зростання.

Численні приклади показують, що виконання цих вимог забезпечує високі шанси на успіх реформи, а їх порушення, навпаки, веде до надмірно високих витрат, дисфункцій та інституційних пасток. Щоб зменшити ризики, пов'язані з невизначеністю майбутнього, держави прагнуть обирати страхову політику, інваріантну по відношенню до прогнозів, залишаючи можливість ухвалення конкретних рішень. Звідси розпливчатість формулювань, характерна для планів розвинених країн, пошук „критичних технологій”, а також залучення широкого кола експертів й інтерактивні методології розробки стратегії розвитку ринку страхування, яка „повинна забезпечити належний баланс між економічними та соціальними міркуваннями” [2, с.19].

У цьому відношенні наздоганяючі національні ринки страхування володіють перевагою: їм відомі напрями розвитку технологій та інститутів, з великою вірогідністю сприяючі підвищенню ефективності ринку страхування. Ця інформація могла б бути успішно використана національним ринком страхування, коли б не необхідність внутрі- і міжсекторної координації. Перша обумовлена екстернальним ефектом освоєння нових технологій, друга – екстернальними ефектами, що виникають при плануванні довгострокових операцій.

Щоб досягти бажаних цілей, треба створити інституційну систему для вироблення стратегії модернізації, сумісну з наявними культурними, політичними й інституційними обмеженнями, систему інтерактивного управління зростанням ринку страхування. Його функціонування повинне спиратися на такі коаліції інтересів, які в нинішній ситуації мають шанси стати коаліціями дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Плиса В. Й. Страхування : підручник, 2-ге вид, випр. й доп. К.: Каравела, 2019. 512 с.

2. Barbier J.-C. Changes in political discourse from the Lisbon Strategy to Europe 2020: tracing the fate of 'social policy'. / Jean-Claude Barbier. *European Trade Union Institute. Working Paper 2011.01.* – 24 p.
3. Плиса В.Й. Стратегія посткризової модернізації страхового ринку України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*, 2014, № 2. 2014. С. 134-143.

Плиса Володимир Йосипович – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, e-mail: V_plysa@ukr.net

Плиса Максим Володимирович – здобувач освітнього рівня бакалавр, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, e-mail: maksym.plysa@lnu.edu.ua

Plysa Volodymyr Yosypovych – Candidate of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of L'viv, L'viv, e-mail: V_plysa@ukr.net

Plysa Maksym Volodymyrovych – Bachelor of Education, Ivan Franko National University of L'viv, L'viv, e-mail: _maksym.plysa@lnu.edu.ua